ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 9, Sayı: 113, Şubat 2021, s. 107-120

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.48883>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
14.01.2021

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date
28.02.2021

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Cafer ŞAKAR
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Felsefe Bölümü
mcsakar@yyu.edu.tr

CARL SCHMITT'İN PARLAMENTER DEMOKRASİ ELEŞTİRİSİ¹

Öz

Bugün siyasal teorinin neredeyse mutlak bir hakikat olarak ele aldığı liberalizm eksenli parlamenter demokrasi anlayışına yönelik en ciddi eleştirilere Schmitt'in çalışmalarında rastlamak mümkündür. Weimar döneminin olgusal yapısı ve siyasal alanın normatifliği arasındaki çelişki, Versay Barış Antlaşması'nın ağır maddeleri bir çok tarihçi tarafından Nazi iktidarının oluşumuna neden olarak gösterilmiştir. Bu çalışmada Versay Antlaşmasını ideolojik ve ekonomik bir hesap olarak değerlendiren Schmitt'in parlamenter demokrasi eleştirisine yer verilecektir. Schmitt'in parlamenter demokrasiye yönelik eleştirileri esasında bir liberalizm eleştirisidir. Liberalizm Siyasal Olanı ahlakileştirmektedir ve bu ahlakileşme siyasal kavramının içini boşaltmaktadır. Liberal söylem nütürleştirmeler çağının bir ürünüdür ve bu çağ depolitikleştirmeyi de beraberinde getirmektedir. Siyasalın depolitikleşmesi, yani Schmittci anlamdaki özünü kaybetmesi, siyasal birliğin varlığı için bir tehdittir. Çoğulluğun yitik sahnesi olarak palamento, sonsuz müzakere ve hakikat arayışı, temsil, kimlik, özdeşlik çalışmanın ana hatlarını oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Carl Schmitt, Parlamenter Demokrasi, Liberalizm.

¹ Bu makale "Carl Schmitt'te Yasallık ve Meşruluk Üzerine Bir İnceleme" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

CARL SCHMITT'S CRITICISM OF PARLIAMENTARY DEMOCRACY

Abstarct

Today, it is possible to occur the most serious criticisms of the liberalist-oriented parliamentary democracy in Schmitt's works. The contradiction between the factual structure of the Weimar period and the normativity of the political field, the heavy articles of The Treaty of Versailles were shown by many historians as the cause of the growing up the Nazi power. Schmitt evaluates the Versailles Treaty as an ideological and economic account. This study aims at investigating the Schmitt's critique of parliamentary democracy. Schmitt's criticism of parliamentary democracy is essentially a critique of liberalism. Liberalism moralizes the Political, and this moralization depolarises the concept of the political. Liberal discourse is a product of the age of neutralizations, and this neutralizations become grounds for depoliticization. The depoliticization of the political, that is, its loss of essence in the Schmittian sense, is a threat to the existence of political unity. Parliament as the failed scene of plurality, endless negotiation and seeking the truth, representation and identity constitute the main lines of the study.

Keywords: Schmitt, Parliamentary Democracy, Liberalism.

Giriş

Weimar döneminin 4 Mayıs 1924 tarihli genel seçimlerinde, seçim öncesinde kurulan koalisyonların ortağı olan partiler büyük oy kayıpları yaşarken, milliyetçi partiler ile küçük uç partiler oylarını arttırmışlardır. Weimar dönemindeki partilerin neredeyse hiçbiri, parlamenter rejimin işleyişi için gerekli olan ilkeleri ve siyasal alanda uzlaşmayı gösterememiştir. Parlamentoda temsil edilen parti sayısının çokluğu ve bunların temsil ettiği siyasal çıkarların uzlaşmazlığı da kuşkusuz bunda etkili olmuştur. Bu nedenle 1924-1928 arasında kurulan hükümetler ya hiç güvenoyu alamamış ya da hep azınlık hükümeti olarak çalışmak zorunda kalmıştır. Koalisyonları destekleyen parlamenter çoğunluk da iç ve dış politika konularında kendi arasında ayrıştığından, her bir oylama konusu farklı siyasal çoğunlukların desteğine ihtiyaç duymuştur. Özellikle sol muhalefetin temsilcisi olarak sosyal demokratlar, aşırı sağın vetosuyla dış politikada hezimet yaşanmaması için, merkez sağ partileri desteklemek zorunda kaldıklarından kendi siyasal çizgilerini koruma konusunda sürekli çelişkili bir durum yaşamışlardır (Göztepe, 2015: 131).

Bir taraftan, siyasal istikrarsızlığın bir türlü sonlandırılmadığı, farklı düşünce ve inanç yapısına sahip olan her bir grubun kendi yönetim tarzını kendi dışında kalanlara dikte ettiği, adeta yeni bir rejimin doğuş sancılarının yoğun bir şekilde hissedildiği ve öte taraftan, savaş sonrası yaşanan acıların henüz dinmediği, ekonomik anlamda bir çöküş ve temel ihtiyaçların giderilmesi noktasında büyük sıkıntıların yaşandığı, savaşın getirdiği psikolojik travmaların atlatılamadığı bu dönem, olgusal olan ile normatif olan ya da olması gereken arasındaki çatışmanın en yoğun şekilde yaşandığı bir çağ olarak tanımlanabilir. Bu dönemi dolaysız bir şekilde deneyimleyen, siyasal teori ve hukuk üzerine düşünceleri kaleme alan Carl Schmitt olgusal olanı yorumlamada ne derece başarılı olabilmıştır? Yirminci yüzyılın ilk çeyreğinde meydana gelen bu gelişmeler Carl Schmitt'in düşüncelerini ne derece meşru kılabilir ya da söz konusu düşüncelerin haklılaştırılma veya meşruluk zeminine ihtiyacı var mıdır? Bu bağlamda

Schmitt'in Weimar dönemi yaşantısına kısa bir göz atmak Schmitt'in düşüncelerini yorumlamak açısından faydalı olacaktır.

Schmitt, 1888 yılında Plettenberg'de doğmuştur. Üniversiteyi Berlin, Münih ve Strazburg'da okuduktan sonra, 1910 yılında ceza hukuku alanında Strazburg'da doktorasını tamamlamıştır. 1921 yılında Bonn Üniversitesi'ne Profesör olarak atanan Schmitt, 1928 yılında Berlin'deki Ticaret Akademisi'ne geçmiştir. “Akademik olarak yüksek prestijli Bonn Üniversitesi'nden Berlin'deki Ticaret Akademisi'ne geçmek her ne kadar bir düşüş olarak görülebilirse de, Schmitt'in iktidarın merkezinde olma arzusu, onun bu geçişe bir kayıp olarak bakmadığını göstermektedir. Nitekim çok kısa bir sürede hükümetin avukatı olarak Weimar döneminin belki de en önemli davasında yer alması (Prusya hükümetinin 1932 Temmuzunda görevden alınmasına karşı Reich Mahkemesi önünde görülen dava) bu fikrin çok da yanlış olmadığını kanıtlamaktadır. Schmitt 1933 Temmuzunda Bakan Hermann Göring tarafından devlet danışmanı olarak atanmış ve profesörlüğünün yanı sıra hükümetin değişik kademlerinde danışmanlık yapmıştır. Savaş sonrasında tekrar üniversiteye dönmesine izin verilmeyen Schmitt, doğum yeri olan Plettenberg'deki evine çekilse de, savaş sonrasında da pek çok entelektüelin hayatında etkili olmuştur. 1933 yılında Alman Nasyonal Sosyalist Partisi'ne üye olan Schmitt, 1936 sonrasında profesörlük hariç tüm görevlerinden el çektirilmiş olsa da, bu kötü şöhreti eserlerinin tamamının bu biyografik bilgiler ışığında okunması tehlikesini beraberinde getirmektedir” (Göztepe, 2015: 131-132).

Carl Schmitt 20 Yüzyılın en tartışmalı ve en önemli siyasal düşünürlerinden birisi olarak görülmektedir. Weimar Almanyası'nın en muhafazakar entellektüellerinden birisi olan Schmitt 1920'lerde Almanya sınırları içerisinde büyük bir üne kavuşmuştur. Sağ ve sol düşünceye yakın olan bir çok düşünürü liberal demokrasi üzerine olan düşünceleri ile etkileyen Schmitt, aynı zamanda Leo Strauss, Hans J. Morgenthau, Walter Benjamin, Otto Kirchheimer, Franz Neumann, Herbert Marcuse ve Jürgen Habermas gibi düşünürlerin de odaklaştığı bir kişi olmuştur. Hukuk profesörü olan ve aktif bir şekilde yazılar kaleme alan Schmitt, Almanya'nın birinci dünya savaşında yaşamış olduğu yenilgi ve bunu takiben siyasal alanda yaşanan kaosun etkisi sonucunda modern ve parlamenter demokrasiye dayalı devlet anlayışını en keskin şekilde eleştiren düşünür olmuştur. Schmitt'in siyasal bir düşünür olarak elde ettiği itibar, siyasal teori problemleri, egemenliğin doğası, anayasalcılığın temelleri, siyasal iktidarın amacı ve sınırları ve devletin meşruiyeti konularını içeren bir çok esere imza atmasına dayanır. Demokrasinin liberalizmi ve liberalizmin de demokrasiyi olumsuzladığı iddiasını taşıyan “*Die geistesgeschichtliche Lage des heutigen Parlamentarismus*” (“Parlamenter Demokrasinin Krizi”, 1923), dost ve düşman kavramlarının ayrımı üzerine inşa edilen politik olan kavramının konu edildiği “*Begriff des Politischen*” (“Siyasal Kavramı”, 1927), olağanüstü hale kimin karar vereceği konusunun işlendiği “*Politische Theologie*” (“Siyasal İlahiyat”, 1922), yasallık-meşruluk ilişkisinin irdelendiği “*Legalität und Legitimität*” (“Yasallık ve Meşruluk”, 1932), bu eserlerden bazılarıdır. Daha önce de belirtildiği gibi 1933 senesinde tıpkı Martin Heidegger gibi Nazi partisine üye olmuş ve bu hareketi destekleyen bir çok yazılar yazmıştır. 1936 senesinde Nazilerin yayın organı olan *Das Schwarze Korps*'un saldırılarına uğrayan Schmitt rejim ile yollarını ayırmıştır (Thomsen, 1997:5-7).² Nazilerle birlikte geçirmiş olduğu bu üç yıllık süreç

² Bu konuda detaylı bilgi için bkz: Mario Zeck, “Das Schwarze Korps: Geschichte und Gestalt des Organs der Reichsführung SS”, Max Niemeyer Verlag, Tübingen, 2002, s. 246-248

Schmitt'in Almanya dışında okunmasına ve eserlerinin yabancı dillere çevrilmesine olumsuz anlamda etki etmiştir. Schmitt'in eserlerinden İngilizceye ilk çeviri 1970'lerin ortalarında "Siyasal Kavramı"yla olmuştur. Joseph Bendersky'nin Princeton Üniversitesi yayınlarından çıkan Schmitt Biyografisi ile bu durum değişmiş ve 90'lara gelindiğinde kitaplarının ve makalelerinin çoğuna İngilizcede ulaşmak mümkün olmuştur (Kennedy, 2004: 2). Alain de Benoist, 2011 yılında Schmitt'in güncelliği (*Die Aktualität Carl Schmitts*) ile ilgili yazdığı makalede, Schmitt 1985 senesinde öldüğünde en az 60 kitabın kendisine atfedildiğini ifade ediyor ve ayrıca son yıllarda Los Angeles'tan Brezilya'ya, Portekiz'den Varşova'ya, Buenos Aires'ten Floransa'ya kadar bir çok yerde Hukukçu ile ilgili Kolokyumların ve çalışmaların yapıldığını vurguluyor (de Benoist, 2011: 14).

Schmitt her ne kadar genel anlamda liberalizm karşıtı olarak tanımlansa da eserlerinin çeşitliliği nedeniyle kendisine bir çok sıfat yakıştırılmıştır. Siyasal teorisi bakımından bir taraftan rölativist, nihilist, rasyonalist olarak nitelendirilirken, öte taraftan Katolik, romantik, irrasyonalist, formalist, normativist ve aynı zamanda varoluşçu olarak nitelendirilmiştir (Kennedy, 2004: 6). Bu şekilde yapılan nitelendirmeler Schmitt'i okumayı zorlaştırırsa da Chantal Mouffe, liberalizmin en parlak ve uzlaşmaz muhaliflerinden biri olarak nitelendirdiği Carl Schmitt'ten çok şey öğrenebileceğimizi iddia ediyor. Schmitt'in Nazizmle uzlaşmış olmasından ötürü Mouffe kendisinin eleştirileceğini ve hatta kendisine yönelik husumet besleneceğinin farkında olduğunu fakat buna rağmen bir teorisyenin eserleriyle diyaloga geçmenin temel dayanağının kuramcının ahlaki tutumu değil entellektüel güçleri olması gerektiğini idda ederek kendisini savunuyor ve Schmitt'i okuma noktasında tutunduğu tavrın Schmitt ile birlikte Schmitt'e karşı şeklinde bir tavır olduğunu vurguluyor (Mouffe, 2013: 10-12).

Schmitt'in ilk çalışmaları parlamenter demokrasi ve liberalizm eleştirisi ile ilgilidir. Bu bağlamda özellikle 1933 yılına kadar Weimar Anayasasının problemleri ile ilgilenmiş ve bir çok kamu hukukçusunun aksine zamanının baskın olan hukuk öğretisi anlayışını reddetmiş ve anayasal şekilciliğe karşı çıkmıştır. Schmitt'e göre açıklamanın veya değer biçmenin amacı Hans Kelsen ve biçimselcilerin ifade ettiği gibi tamamen kavramsal olamaz. Hukukun normlar ile işlevsellik kazandığı doğrudur. Fakat bunu doğrulayan nedir? Schmitt'in bu düşüncesi onu Birinci Dünya Savaşı öncesinde biçimsel hukuk öğretisini temsil eden Hans Kelsen ve Yeni-Kantçı ekolden uzaklaştırmıştır. Fakat bu durum, Erich Kaufmann tarafından temsil edilen realist düşünceye yakın olduğu anlamına da gelmemelidir. Schmitt'e göre devletin realitesi ve hukukun normları arasında siyasal olarak tanımlanabilecek bir alan vardır ve olgusal veya apaçık (self-evident) olan bu alanın, hukuk normlarının aksine, herhangi bir haklılaştırmaya ihtiyacı yoktur. Schmitt, siyasal olana yapmış olduğu bu vurgu ile dikkatleri basit normativizmden ve deneysel olandan varoluşsal olana yöneltmiştir. Varoluşsal (existential) olan otantik, ilksel, kökensel, burjuva karşıtı ve medenileştirilemeyendir (Kennedy, 2004: 6-8). Schmitt'in olgusal olana yapmış olduğu bu vurgu yasal şekilciliğe ve anayasal pozitivizme karşı bir tepki olarak doğmuştur. Anayasa öğretisi, *Verfassungslehre*, ve bir çok eserlerinde sürekli olgusal olan biçimsel olana öncel kılınmıştır. "Yasalık ve Meşruluk" (*Legalität und Legitimität*) eserinde aynı şekilde parlamenter demokrasinin ve Weimar Anayasasının, meşruluğun yegane temeli olarak gördüğü biçimsel yasallık eleştirisi konusu olmuştur.

Yüzyıllık yaşam süresinin büyük bir bölümünü aktif bir şekilde daktilo başında geçiren ve dolayısıyla bir çok esere imza atan Carl Schmitt'in fikirlerinin tamamına bu çalışmada yer vermek mümkün değildir. Fakat çalışmanın planına ve amacına uygunluk arzettiğinden ve aynı zamanda Schmitt düşüncesinin temel şemasını çizen, kendisinin yoğun bir şekilde meşgul olduğu, parlamenterizm eleştirisinin bir nevi arka yüzü olan liberalizm, incelenmesi gereken ana tema olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda Schmitt'in ilk olarak parlamento kavramına yönelik düşüncelerine, sonrasında parlamenterizmin temel kavramlarından bir olan müzakere kavramına yönelik eleştirilerine ve son olarak da temsil üzerine düşüncelerine yer verilecektir.

1. Çoğulluğun Yitik Sahnesi: Parlamento

Chantal Mouffe, “*Carl Schmitt ve Liberal Demokrasinin Paradoksu*” başlıklı makalesinde Rawls'dan alıntılar yaparak, Weimar döneminin anayasal rejiminin yaşamış olduğu başarısızlıktan dolayı dönemin Alman elitlerinin liberal parlamenter bir rejime duydukları inancı kaybettiklerini ifade ediyor ve bu noktada Rawls ile aynı düşüncede olduğunu vurguluyor. Fakat bunun yanında liberal demokratik bir toplum kavramı sunmaktan ziyade toplumun aktif desteğini de almak gerektiğini ekliyor (Mouffe, 1999: 38). Mouffe ve kendisi gibi Schmitt üzerine incelemelerde bulunan bir çok yazar Schmitt'e kıyamadıklarından mıdır ya da başka bir nedenden midir bilinmez ama, sürekli Schmitt'in yaşamış olduğu dönemin şartları nedeniyle aslında bu düşünsel şemaya sahip olduğu fikrini dile getiriyorlar. Şayet Schmitt politik kararlar alan birisi olsaydı bu iddialar belki de haklı olabilirdi, fakat bir teorisyen için (97 yıllık yaşam süresinin sadece üç yılını parti üyeliği ve politik işer ile geçiren) bu iddialar çok da haklı iddialarmış gibi durmuyor. Bu ifadeyle bir teorisyenin toplumsal olaylardan, olgusal olandan uzak olduğu, soyutlanmış olduğu ya da olması gerektiği anlamı çıkarılmamalıdır. Tam aksine düşünce tarihinde özel bir yere sahip olan her yazar, toplumu çok iyi irdeleyerek ve toplumsal olanı deneyimleyerek bu yere sahip olmuştur. Söylenmek istenen; Schmitt'in dönemin olgusallığından olumsuz anlamda etkilenmesinden ziyade bilinçli olarak bu tavrı takındığıdır. Şayet Schmitt ile ilgili iddialar gerçek olarak kabul edilirse; bu durumda toplum ve siyaset üzerine ya da etik, estetik üzerine yazan bütün düşünürler olgusal olanı betimlemekten ötede bir iş yapmış olmazlardı.

Savaş sonrası durumu müzakere etmek üzere 29 Eylül 1918 tarihinde toplanan kraliyet meclisi toplantısında dış ilişkiler sekreteri Paul von Hintze'nin yukarıdan gelecek bir devrimin aşağıdan gelecek bir kaosu ve devrimi engelleyeceği iddası ve bunun üzerine Hohenzollern hanedanlığının son temsilcisi Wilhelm II'nin tahtan feragat etmesi sonucunda aslında aşağıdan bir devrimmiş gibi görünen Philipp Scheidemann'nın (SPD) Cumhuriyeti ilanı ve Karl Liebknecht'in (Spartakusbund) Sosyalist Alman Cumhuriyetini ilan etmesinin yolunun açılması ve ardından Hugo Preuß'un fikir babalığını yaptığı “Weimar Anayasası” Schmitt'in parlamenter demokrasi eleştirisinin anlaşılmasında yol gösterici olmaktadır. Hem rejim hem de Weimar Anayasası, dönemin elitleri tarafından tasarlanan ve partizan gruplar tarafından adeta topluma zorla giydirilmeye çalışılan bir kıyafet niteliği taşımaktadır. Tam da bu noktada Schmitt bu kıyafeti reddetmekte ve olgusal olana yönelmektedir. Alman tarihinde siyasal ve toplumsal alanda yaşanan bir kırılma olarak nitelelendirilebilecek 20. Yüzyılın bu ilk çeyreğinde monarşinin ardından yaşanan iktidar boşluğunu Schmitt parlamenter demokrasi ve liberalizm düşüncesinden ziyade demokratik diktatörlük ile doldurmaya çalışmıştır ve bu Schmitt tarafından yapılan bilinçli bir tercihtir.

“Çoğu kez bir yazının kaderini ilk cümlesi tayin eder“. Schmitt, “Siyasal Kavramı” (*Der Begriff des Politischen, BdP*) başlıklı eserinin önsözünde bu ifadeyi kullanıyor (Schmitt, 2012: 43). Türkçeye “*Parlamenter Demokrasinin Krizi*” olarak çevirilen (*die geistesgeschichtliche Lage des heutigen Parlamentarismus, GLP*) eserinin ilk cümlesi bu bağlamda değerlendirilecek olursa, Schmitt'in daha ilk cümlede parlamenter demokrasiye kesin anlamda karşı olduğunu görmek mümkündür. Çünkü O'na göre; “Parlamentarizm var olduğundan beri, bunu eleştiren bir literatür de olagelmıştır“ (Schmitt, 2010: 9). Dolayısıyla Parlamentarizm çıkış anı itibarıyla problemlidir. Parlamentarizmin kökenleri Weimar Cumhuriyeti'nin ilk parlamenter demokrasi denemesine dayanmasa da Schmitt, daha çok bu denemenin yaşamış olduğu başarısızlık üzerinden eleştirilerini temellendirir. Parti hakimiyeti, partilerin öznel politikaları, amatörler hükümeti, süre giden hükümet krizleri, parlamento konuşmalarının amaçsızlığı ve banallığı, dokunulmazlık ve ayrıcalıkların parlamentarizmi hor gören radikal muhalefet tarafından istismar edilmesi, onursuz işlerin gündelik pratik haline gelmiş olması, parlamento devam oranının düşmesi, nisbi temsil ve liste sisteminin seçmenle milletvekili arasındaki bağı koparması, hizipçiliğin artması, temsilin anlamsızlaşması, çok daha önemlisi temel görüşmelerin genel kurulda ve kamuya açık halde yapılmaması ve kararların gizli toplantılarda alınması ve bu nedenle sorumluluğun ortadan kalkmasıyla parlamentonun ekonomik çıkar sahiplerinin hakimiyetini gizleyen kötü bir vitrin haline gelmesi bu eleştirinin özünü oluşturur. Schmitt, bu noktadan hareketle modern parlamento ile ilişkili olan demokrasi, liberalizm, bireycilik ve rasyonalizm kavramlarının iğreti tanımlamalar ve slogan olmanın ötesine geçebilmesi için bu kavramların sınırlarını yeniden belirlemeyi amaçlar (Schmitt, 2010: 11-13). Bu doğrultuda anlamları sıkça sorgulanan kavramlar; müzakere-aleniyet, eşitlik-türdeşlik-homojenlik, liberalizm-demokrasi, halk iradesi-temsil-özdeşlik ve diktatörlüktür.

Bu bağlamda Schmitt öncelikli olarak parlamentonun kavramsal ve yapısal eleştirisine yönelir. “Halk, cemaatin bütün üyelerinin köyün ıhlamur ağacının altında toplanabildikleri ilk zamanlardaki gibi gerçek bir bütünlük içinde karar vermelidir. Ancak günümüzde herkesin aynı anda, aynı yerde bir araya gelmesi pratik sebeplerle mümkün değildir; herkese her ayrıntının sorulması da mümkün değildir; bu yüzden makul davranıp temsilcilerden oluşan bir komiteden medet umarız; işte parlamento tam da budur. Böylece meşhur skala oluşur: Parlamento bir halk komitesidir; hükümet de bir parlamento komitesi...” (Zweig 1909'dan akt. Schmitt, 2010: 52). Schmitt, bu tanımlamaya göre parlamento düşüncesinin oldukça demokratik görüldüğünü ancak, bu düşüncenin sonuca giden en kestirme yolun pratik bakış açısı olarak anlaşılamayacağı gibi demokratik fikirlerle olan eşzamanlılığı ve bağıntılarına rağmen demokratik olarak da ifade edilemeyeceğini iddia ediyor. “Eğer pratik ve teknik sebeplerle halk yerine temsilcileri karar verebiliyorsa, aynı halk adına tek bir temsilci de karar verebilir ve bu gerekçelendirme hala demokratik olarak algılanabileceği gibi bir anti-parlamenter sezarlığı da haklı çıkarabilir” (Schmitt, 2010: 52). İlerleyen sayfalarda da değinileceği gibi; Schmitt açısından öncel olan, varoluşsal olan *siyasal birliktir*. Bir temsil kurumu olarak parlamentonun çoğulcu yapıda olması yani, siyasal anlamda birlik olan bir yapının homojenlik arz etmeyen bir yapı tarafından (Parlamento) temsil edilmesi bu yapının birliğini olumsuz anlamda etkilemektedir. Bu nedenle siyasal birliğini oluşturmuş ya da bu konuda karar vermiş olan bir halk çoktan ziyade tekin temsili ile siyasal birliğini korumaya devam edebilir ve eğer demokrasi halkın egemenliği olarak tanımlanıyorsa; bu durumda siyasal birliği temsil eden egemen bunun en tipik örneği olmakta ve tekin çokluğu temsili hala demokratiktir. Şayet pratik sebeplerden dolayı meşru

olarak sunulan parlamenter sistem demokratik olarak yani, halkın temsili ile yönetimin işlemesi olarak nitelendirilebilse bile söz konusu dönemin parlamentosu bu durumu yanlışlamaktadır. Schmitt'e göre; yegane ödevi siyasal birliğin temsili olan parlamento daha çok çokluğun sahnesine dönüşmüştür. Parlamento üyeleri artık bağımsız temsilciler olmaktan ziyade bağımsız olmayan, çıkarları temsil eden birer ajana, parti yetkilisine dönüşmüştür. Tinsel anlamda özgür olmak yerine, ideolojik gruplar tarafından tutsak edilmişlerdir. Sosyal ve ekonomik anlamda bağımsız olacakları yerde, milletvekilleri, çıkar gruplarına ve kendi kişisel menfaatlerine bağımlı olmuşlardır (Fijalkowski, 1958: 36-37).

“Parlamento kararların kapalı oturumlarda verildiği ve oylama şekliyle açık oturumlarda kararların deklere edildiği bir resmi kurum haline gelmiştir...parlamento artık politik kararların alındığı bir yer değildir. Nihai kararlar parlamentonun dışında alınmaktadır”(Schmitt, 2008: 341-342). Schmitt açısından, bugün artık insanların kaderini belirleyen ekonomik ve siyasal kararlar kamusal tartışma içinde olgunlaşan fikirler ve parlamentodaki müzakereler sonucunda verilmemektedir ve parlamento adeta bir vitrine dönüşmüştür. Çünkü partilerin ve koalisyonların oluşturdukları küçük komiteler kararlarını kapalı kapılar ardında almakta ve kapitalist çıkar gruplarının temsilcilerinin küçük komitelerde aldıkları kararlar milyonlarca insanın günlük yaşantısını ve kaderini belirlemede bu siyasal kararlardan daha fazla önem taşımaktadır. Modern parlamentarizm düşüncesi her ne kadar aleniyete ve kamusalığa duyulan inanç, mutlak Monarşinin gizli siyasetine karşı yürütülen mücadele sonucunda ortaya çıkmış ve halkların kaderini belirleyen gizlilik pratiğine karşı isyan etmelerini beraberinde getirmiş olsa da; bugün milyonlarca insanın gizliliğe konu olan kaderiyle karşılaştırıldığında 17. ve 18. Yüzyılın kabine politikası konuları daha masumca durmaktadır. Bugün eski liberal özgürlüklerden, özellikle ifade ve basın özgürlüğünden feragat etmek isteyen yoktur, fakat kıta Avrupasında bu özgürlüklerin gerçek kudret sahipleri için tehlike yaratabileceği yerlerde gerçek anlamda var olduğunu düşünen pek az kişi vardır. Oysa parlamentoya tam da bu nedenle ihtiyaç duyulmaktadır. Aleniyet ve müzakere parlamenter işleyiş sonucu şekilsel bir yapıya büründüğüne göre parlamento da 19. yüzyılda nasıl geliştirse bugün de aynı şekilde temelini ve anlamını yitirmiştir (Schmitt, 2010: 76-77).

2. Sonsuz Müzakere ve Hakikat Arayışı

*“Belki de müzakere devri (die Epoche der Diskussion)
bütünüyle kapanmaktadır.”*

Schmitt'in GLP'nin (Parlamenter Demokrasinin Krizi) birinci baskısının önsözünde parlamentarizme yaptığı eleştiriye daha önce değinilmişti. GLP'nin ikinci baskısı için yazmış olduğu önsözün ilk satırlarında Schmitt yukarıdaki ifadeyi kullanıyor, yani müzakere çağının son bulduğunu ilan ediyor. Bu ifadede, Türkçeye müzakere, tartışma, münakaşa, görüşme olarak çevirilebilecek *diskussion* kavramının kullanılması manidardır. Almancada bu kavram yerine *Unterredung* (görüşme/müzakere), *Besprechung* (danışma/istişare), *Erörterung* (birşeyi etraflica tartışma) ve *Auseinandersetzung* (paylaşım, izahat, fikir teatisi) kavramlarından birisini kullanmak yerine çok daha sert ve yıkıcı olan bu terimin kullanılması Schmitt'in meseleye bakış açısı noktasında ipucular barındırmaktadır. *Discussion* kavramı; strike asunder, break up/ yolları ayırmak, parçalanmak/sona ermek; Alm. zerschlagen, zerspalten/sonuçsuz kalmak, paramparça etmek, yararak ikiye ayırmak anlamlarına gelen *discutere* kökünden türemiştir. Bu kavram yerine belki de yukarıda ifade edilen, ötekini dışlamayan daha kapsayıcı

ve çözüme yönelik bir kavram kullanılabilirdi. Öte taraftan, *parlamento* kavramı kökensel olarak incelendiğinde ve Schmitt'in siyasal teorisi göz önünde bulundurulduğunda bir yönü ile Schmitt'e hak vermek gerekmektedir. Zira *parlamento*, konuşma, özellikle bir *düşman* (*enemy*) ile yapılan konuşma anlamına gelen *parley* kökünden gelmektedir (dwds.de, etymonline.com, 11.2.2020). *Düşman* (*enemy/Feind*) sözcüğü Schmitt düşüncesinde önemli bir yere sahiptir. Dört yüz yıllık uykusundan uyanan *foe* kavramının iki yüzyıldır *enemy* kavramının yerine kullanılmasına yönelik Schmitt'in yaptığı vurgu önemlidir (Schmitt, 2012: 48). *Foe, blood feud/kan gütme, kan davası* anlamına gelirken; *enemy, in(not) +amicus(friend)* kavramlarından oluşan dost olmayan ve aynı zamanda *adversary of God/tanrı düşmanı, iblis* anlamına gelir.

15. Yüzyılın bir kavramı olan *parlamento*, düşmandan ziyade dostların bir arada olduğu bir kavramsal dönüşümü yaşamış olsa bile, müzakere sonucunda hakikate ulaşılacak bir yer değildir. Çünkü Schmitt'e göre parlamentarizm liberalizmin yanılısamalı bir ürünüdür, parlamentarizme, bir government by discussion,'a duyulan inanç liberalizmin düşünce dünyasına aittir; demokrasinininkine değil ve o olmaksızın demokrasi yine de mümkündür. Bununla birlikte Schmitt'in tutarlı, kapsamlı ve metafizik bir sistem olarak nitelediği liberalizme ait olan rekabetin uyumu kendiliğinden doğuracağı fikri, hakikatin fikirler arasındaki mücadele sonucu ortaya çıkacağını iddia etmek ile aynı anlamı taşır. Esasında fikirler arasındaki ebedi rekabet sonucunda bir hakikate ulaşma çabası, özünde kesin bir sonuçtan vazgeçmek anlamına gelir (Schmitt, 2010: 25,56). Başka bir deyişle; liberalizmin rekabet kavramı müphem bir ideal noktaya doğru nicel veya nitel bir artışın gerçekleşmesine imkan sağlayabilir, fakat fikirlerin rekabeti sonucunda hakikate en yakın noktaya ulaşılsa bile bu yine de kesin bir hakikat arayışından vazgeçmek anlamına gelir.

Chantal Mouffe, Schmitt'in liberalizme yönelik bu eleştirisinin bugün her zamankinden daha anlamlı olduğunu iddia ediyor. "Liberal düşüncenin tarihsel gelişimi düşünülecek olursa, etik ve ekonomi arasında gidip gelen bir düşünce olduğu tespit edilebilir. Günümüzde temel iki paradigmadan söz edilebilir. Toplulaştırıcı olarak anılan birinci model, siyaseti toplumdaki farklı rakip güçler arasında kurulacak bir uzlaşma olarak tahayyül eder. Bireyler, kendi çıkarlarının maksimizasyonu ile güdülenen ve siyasal dünyada araçsal bir biçimde hareket eden rasyonel varlıklar olarak tasvir edilir. Bu, piyasa fikrinin, iktisattan ödünç alınan kavramlarla siyaset alanına uygulanmasıdır. Bu araçsal model tepki olarak geliştirilen müzakereci olarak bilinen diğer paradigma, ahlak ve siyaset arasında bir bağlantı kurmayı hedefler...Siyasal tartışmayı ahlakın uygulanacağı özgül bir alan olarak sunarlar ve siyaset alanında serbest tartışma aracılığıyla rasyonel, ahlaki bir mutabakat yaratmanın mümkün olduğuna inanırlar. Bu modelde siyaset, iktisat üzerinden değil, etik veya ahlak temelinde anlaşılır" (Mouffe, 2013: 21-22).

Liberal düşüncenin ekonomi ve etik temelli bu iki paradigması Schmitt gibi, Mouffe tarafından da reddedilmektedir. Mouffe bir çok liberal düşünürün aksine, Schmitt'in siyasalın özü olarak tanımladığı dost/düşman ilişkisini, siyasalın başlangıç noktası ve demokratik siyasetin özü olarak görmektedir. Bu anlamda, demokratik siyasetin özünü bazı liberallerin iddia ettiği biz/onlar karşıtlığının aşılması değil, bu karşıtlığın farklı bir şekilde kurulması oluşturur. Bu karşıtlığın özü yalnızca siyasalın kurucu unsuru olan antagonistik boyutun siyasal birliği yok etmeyecek şekilde oluşturulması ile sağlanabilir. Bu amaç doğrultusunda Mouffe, *antagonizma* (düşmanlar arası ilişki) ve *agonizm* (hasımlar arası ilişki) şeklinde bir ikililik

oluşturur ve antagonizmaya ait olanı agonizm boyutuna taşıyarak bir çatışmalı mutabakat sonucu liberalizmin diyalojik tavrının ötesinde bir müzakere ile demokrasinin mümkün olacağını savunur. Bu gerçek anlamda demokratik bir cepheleşme anlamına gelir ve diyalojik yaklaşım ile aynı şekilde değerlendirilmemelidir. Diyalojik ve agonistik perspektifler arasındaki temel fark; agonistik tavrın mevcut iktidar ilişkilerini dönüştürmek ve yeni bir hegemonya kurmak gibi bir amacı vardır. Mouffe, Schmitt'in siyasalın özü olarak gördüğü dost/düşman ilişkisini reddetmeden fakat aynı zamanda Schmitt'in aksine siyasal birliği teklik üzerine değil çoğulculuk üzerine inşa ederek bir demokratik mücadele alanı oluşturmaktadır (Mouffe, 2013: 64). Antagonizma ve agonizm arasında oluşturulan ayrım bu bölümün ilk paragrafında da belirtildiği gibi Schmitt'in *foe* ve *enemy* arasında oluşturmuş olduğu ayrımı anımsatmaktadır. Hatırlanacağı üzere, *Foe, blood feud/kan davası* anlamını taşıırken *enemy dost olmayana* karşılık gelmekteydi. Şimdi, kan davası güdülen kişi veya kişiler siyasal birliğin içinde yer alan hasımlar olarak değerlendirilirse bu durumda *enemy* siyasal birliğe ait olmayan anlamına gelir. Schmitt'in, *enemy* kavramının dışlanarak *foe* kavramının uykusundan uyandırılmasına olan tepkisi ve bu noktaya yaptığı vurgu Mouffe'nin antagonizma ve agonizm karşıtlığı ile daha da bir anlam kazanmaktadır. Liberal anlayış siyasal birliğin içinde ve aynı zamanda dışında yer alan bütün ilişkileri *foe* üzerinden yani hasım ilişkileri boyutuna taşıyarak siyasalın özünü ortadan kaldırmış ve müzakere yerine diyalojik tavırla demokratik cepheleşmeye son vermiştir.

Biz/onlar karşıtlığı Schmitt açısından dost/düşman karşıtlığıdır. Yukarıda da ifade edildiği gibi düşman kavramı, köken anlamı itibarıyla her ne kadar dini veya ahlaki bir nitelik taşısa da Schmitt açısından öteki olarak düşman ontolojik veya varoluşsal bir dış tehdit olarak durmaktadır. Dolayısıyla düşman kendisi ile parlamentoda müzakere edeceğim öteki değil, her an bir savaş ihtimalini barındıran ve savaş meydanında karşılaştığım ötekidir. Ayrıca düşman kavramına dini veya ahlaki bir yaklaşım siyasalın ahlakileşmesi tehlikesini doğurur; ki bu da Schmitt tarafından reddedilmektedir. Schmitt ile birlikte ve Schmitt'e karşı tavrını takınan Mouffe, bu noktada Schmitt ile birlikte hareket etmekte ve siyasalın ahlakileşmesinin antagonizmaların agonistik bir biçim almasını olanaksızlaştıracaklarını ve bunun sonucu olarak muhaliflerin siyasal değil de ahlaki olarak tanımlanacaklarını ve bunun sonucunda hasım olarak algılanmalarının olanaksızlaşacağını ve yalnızca düşman olarak algılanacaklarını dile getiriyor. Bunun sonucu olarak da, kötü *onlar*'la herhangi bir agonistik tartışma söz konusu olamaz, kötü *onlar* yok edilmelidir. Bu şekilde kurulan *biz/onlar* ilişkisi siyasalın bu şekilde ahlakileşmesine neden olmakta ve müzakereyi olanaksız kılmaktadır (Mouffe, 2013: 89).

Schmitt'e göre, bencil isteklerden arınmış, ikna olmaya hazır ve partiler üstü bir müzakere zemini artık bulunmamakta ve bir çok insan tarafsızlığa şüphe ile bakmaktadır. Bu şüphe parlamentarizmin içinde bulunduğu krizi bir kez daha ispatlar niteliktedir. Weimar anayasasına göre her ne kadar Milletvekilleri bir partinin değil bütün halkın temsilcisi olsa bile, aynı zamanda ifade özgürlüğünü garanti altına alan ve oturumların halka açık olmasını sağlayan düzenlemeler sağlanmışsa da, tartışmanın doğru olarak anlaşılmasında müzakere yapmayı güçlendirmektedir. Müzakere adı altında yapılan şey, rasyonel doğrunun bulunması değil, buna karşın kişisel menfaatlerin ve kazanma olasılığının hesaplanmasıdır. Girişilen rekabet sonrası karşılıklı ticari fırsatlar üzerine konuşan iki tüccardan her biri kendi ticari çıkarını korumaya çalışır. Parlamentonun bu hali modern bir merkez ısıtma sistemine bağlı radyatörlerin üzerine ateşin harıl harıl yandığı yanılsamasını oluşturan alev desenlerinin çizilmesine benzetilmektedir. Partiler, bir biri ile fikirsel olarak çatışan unsurlar değil, sosyal ve ticari güç odaklarıdır ve

karşılıklı çıkarları doğrultusunda koalisyon kurarlar. Temel sorun rakibin adil ve doğru olan noktasında ikna edilmesi değil hükmedebilmek için çoğunluğu elde etmektir (Schmitt, 2020: 20-22).

3. Temsil-Kimlik-Özdeşlik

*Ab integro nascitur ordo.*³

Schmitt, Anayasa üzerine düşüncelerini kaleme aldığı eserinde (*Verfassungslehre*, VL) siyasal formun iki ilkesinden söz ediyor: *kimlik/özdeşlik (Identität)* ve *temsil (Repräsentation)*. Devlet biçimleri arasındaki farklılıklar bu iki ilkenin kuruluş şekline bağlıdır. Öncelikle, devlet siyasal bir birlik olarak var olan bir halkın mutlak varoluşu anlamına gelir. Siyasal birlik ya olgusal olarak, apaçık bir şekilde vardır; ki bu durumda dolaylımsız bir şekilde devlet ve siyasal birlik özdeştir ya da siyasal birlik fiili bir kimlik olarak var olamaz ve bu durumda temsil edilmelidir, yani bir temsil sonucunda ancak siyasal bir birlikten ve kimlikten söz edilebilir. Her iki durumda da şunu kabul etmek gerekir ki; temsil olmaksızın bir devletten söz edilemez. Aynı şekilde, temsil varolan ve hali hazırda mevcut olan halkı inkar edemez. Çünkü insanlar olmaksızın halktan halk olmaksızın da temsilden söz etmek mümkün değildir. İkincil olarak, temsil ancak ve ancak kamusal alanda mümkün olabilir. İki insan arasında ve aleni olmayan bir temsil mümkün değildir. Dolayısıyla, bir parlamentonun temsil edebilme yetisi yalnızca fiili aktivitesinin kamusal alanda bulunduğuna yönelik inanca dayanır. Gizli oturumlar, gizli sözleşmeler ve müzakereler kendi içinde anlamlı ve önemli olabilir fakat temsil özelliğini asla taşıyamazlar. Üçüncü olarak, Schmitt'e göre temsil, normatif bir olay, bir süreç ve bir usül değildir. Temsil bunun çok daha ötesinde varoluşaldır. Çünkü, temsil etme görünmez olanı görünür kılma anlamına gelir. Görünmez olanın mevcut olmadığı varsayılır, ama buna rağmen bir şekilde kamusal alanda görünür olan tarafından mevcut hale gelir. Dördüncü olarak, görünür hale gelen ya da mevcudiyet kazanan siyasal birlik bir bütün olarak temsil edilir ve bu herhangi bir organ tarafından gerçekleştirilen bir temsiliyet değildir. Sadece hüküm süren ya da yöneten temsilin bir parçası olabilir ve temsil edilen doğal bir varoluşa sahip olan bir halktan ziyade; siyasal birlik olarak var olan halktır. Beşinci olarak, temsil eden bağımsız olmalıdır. Mutlak hükümdar siyasal bir birlik olarak varolan bir halkın temsilcisidir. Tek başına devleti temsil eder. Hobbes'un ifade ettiği gibi devletin birliği egemenin şahsında vücut bulur. Temsil ilk etapta bu birliği kurar ve devletin bireysel niteliği devlet kavramına değil temsile dayanır. Sonuç olarak siyasal bir birlik olarak devlet, birbirine karşıt iki biçimsel ilke arasındaki ilişkiye dayanmaktadır. İlk ilke kimlik, özellikle dost ve düşman arasındaki ayrımı yapabilen siyasal birliğin öz kimliği ve ikincisi hükümetin siyasal birliği temsil ettiği ilke; temsil (Schmitt, 2008: 239-48). Schmitt açısından her iki ilke de, yani hem kimlik hem de temsil siyasal birliğini kuran bir halk için kaçınılmaz olan iki unsurdur. Fakat kimlik, temsili öncelemektedir. Siyasal birliğini kuramamış, Schmitt açısından bu birlik dost/düşman ayrımını yapabilme gücüne sahip olan bir halk demektir, bir halkın temsili mümkün değildir. Öncelikli olarak bu birliğin kurulması ve kimlik yolu ile özdeşliğin sağlanması gerekir. Siyasal birliğin ontolojik önceliği birincil olsa da, asıl mesele bu noktadan sonra başlamaktadır. Temsil edenin, temsil edilenin kendisi ile özdeş olan kimliğiyle ne derece özdeşlik taşıdığı sorunun merkezinde yer almaktadır. Schmitt'in liberalizm üzerinden parlamenter sisteme yönelttiği eleştirilerin çıkış noktasını da bu problem

³ Saflıktan düzen doğar. Carl Schmitt, "Siyasal Kavramı", çev. Ece Göztepe, Metis, İstanbul, 2012, s. 124

belirlemektedir. Parlamento temsil ettiği kimlikler ile bir özdeşlik oluşturmadığı için ve dolayısıyla onları kamusal alanda görünür kılamadığı için, - gerçi Schmitt'e göre parlamentonun üyelerinin bizzatihi kendileri de kamusal alanda görünmezdirler, görünür olanlar diğer aktörlerdir - ve aynı zamanda çoğulculuk ilkesine dayandığı ve bunun sonucunda kamusal alanda adeta fay hatlarına sebebiyet verdiği ve siyasal birliğin bütünlüğünü, türdeşliğini tehdit ettiği için bir temsil kurumu olma ehliyetine sahip değildir.

“Demokrasinin siyasi gücü, yabancı ve eşitsiz olanı (das Ungleiche), türdeşliği tehdit edeni bertaraf etmeyi veya uzak tutmayı başarması ile ortaya çıkar. Zira eşitlik sorunda mesele, soyut, mantıksal-aritmetik oyunlar değil, bilakis, *eşitliğin tözüdür* (Substanz)...17. Yüzyıl İngiliz mezhepler demokrasisinde eşitlik, dini inançlar üzerinde varılan anlaşmaya dayanır. Eşitlik, 19. Yüzyıldan beri, herşeyden önce, belirli bir ulusa aidiyet içinde bir başka deyişle ulusal türdeşlik içinde var olmuştur. Eşitlik, daima bir tözü olduğu ve bu yüzden en azından bir eşitsizlik olasılığı ve riski taşıdığı sürece siyasi açıdan ilginç ve değerlidir” (Schmitt, 2010: 26). Schmitt, kimlik ve temsil arasındaki başka bir deyişle temsil edilen ve temsil eden arasındaki uyumsuzluğu homojenlik yani, türdeşlik üzerinden çözmeyi amaçlamaktadır. Birinci dünya savaşından sonra Türklerin Yunanlıları, eşitsizi ya da türdeş olmayanı siyasal birliğin dışına itmelerini ve Avustralya Milletler Cemiyetinin benzer uygulamasını bu durumu haklılaştırmak için kullanıyor. Dikkatleri çektiği bir diğer nokta ise; liberal demokrasinin çözüm ona fırsat eşitliği olarak adlandırdığı ilke altında aslında gerçek anlamda eşitliği sağlamadığı sadece bunun yanılsamalı bir gönümünü sunduğuna yönelik tespittir. Bu nokta ile ilgili olarak da Atina demokrasisinin demokratik yaşamın dışında tuttuğu köleler ve İngiliz İmparatorluğu'nun kolonileri örnek olarak gösteriliyor. Schmitt'in ifadesi ile “koloniler, manda yönetimleri ve müdahaleci antlaşmalar ile bir taraftan demokratik devlete bağımlı hale getirilirken, öte taraftan vatandaşlık hakkı tanınmaksızın siyasal birliğin dışında tutulan heterojen bir kitle olarak hakimiyet altında tutulmaktadır. Başka bir deyişle koloniler, iç hukuka göre yurt dışıdır, uluslararası hukuka göre ise yurda dahildir” (Schmitt, 2010: 27). Schmitt tespitlerinde bir yönü ile haklı iken diğer yönü ile vermiş olduğu olumsuz örnekler ile sadece liberal anlayışa dayalı parlamenter demokrasi modelini bir anlamda yapı sökme uğratmakta ve aynı zamanda sunmuş olduğu totaliter anlayışla da bu duruma çözüm sunamamaktadır. Siyasal birliği heterojen yapıların ayıklanması ile türdeş bir hale sokmaya çalışmak nihai bir durma noktasını gerektirir. Türdeş olduklarına kanaat getirilen kitlenin, bu kanaate kitlenin kendisinin karar vermesi ile bu konuda bir karar merciinin olması arasında sonuç itibari ile bir fark olmadığına göre, ne derece saf, homojen olduğu veya sözümona temizlendiğini, ayıklandığını tespit etmek nasıl mümkün olabilir? Ayrıca, “*Siyasal Kavramı*” düşünüldüğünde, ki bu kavram Schmitt'in bütün teorisinin dayanak noktasını oluşturur, kavramın biçimselliği, içerikten yoksun oluşu (ahlaklaşma tehlikesine karşı alınan bir önlem) bu türdeşliği nasıl sağlayacaktır? Varoluşları aynı tehdit altında olan bireysel varoluşların varolma mücadelesi uğruna kurdukları birlik, şayet sadece bu şekilde bencil bir arzuya dayanıyorsa, varolanlardan herhangi birinin veya bir kaçının dış tehdidin büyüklüğü karşısında dehşete kapılması ve mutlak yenilgiye dair bir inanca kanaat getirmesi sonucunda nasıl varlığına devam edebilir ve bireylerin bu birlikten ayrılmasını engelleyecek duygu, inanç ya da düşünce ne olabilir?

Öte taraftan Schmitt'in, halkın iradesinin hiç bir zaman bütün yurttaşların iradesi olarak ortaya çıkmayacağı ve bu nedenle azınlığın iradesi ile çoğunluğun iradesi arasında bir fark olmadığına yönelik iddiası dikkate değer bir tespittir. Seçim hakkının, başka bir deyişle

örneklemin genişletilmesi ile evren üzerindeki temsil meşruiyetini arttırmaya yönelik çaba, yani devlet - halk özdeşliğini sağlama çabası bunun bir göstergesidir. Ancak, yönetilenler ile yönetenlerin, hükmedilenler ile hükmedenlerin özdeşliği, devlet otoritesinin öznesi ile nesnesi arasındaki özdeşlik, halkın parlamentodaki temsili ile özdeşliği, devlet ile oy veren halk arasındaki özdeşlik, devlet-yasa özdeşliği ve nihayet nicel yani, çoğunluk ve oy birliği durumu ile nitel yani, yasanın adil olması arasındaki özdeşlik herhangi bir gerçekliği ifade etmemektedir. Aksine, bu özdeşliklerin hepsi özdeşliğin varsayım olarak kabul edilmesidir ve eşitliğin sağlanmasını da mümkün kılmamaktadır. Gerçek eşitlik ve özdeşliğin sonuçları arasında her zaman bir mesafe vardır (Schmitt, 2010: 42-43).

Doğrudan demokrasinin bir uygulaması olarak tüm vatandaşların bir yerde toplanması, halkın dolaylımsız bir şekilde kendi kimliği ve mevcudiyeti ile eylemde bulunduğu görünümünü oluşturabilir. Fakat olgusal olarak toplananlar sadece halkın yetişkinleridir. Bu, bir araya gelen tüm aktif vatandaşların halkın siyasal birliğini oluşturdukları anlamına gelmemektedir. Bunun yerine mekansal bir şekilde bir araya gelen ve yüce oldukları düşünülen kişilerin siyasal birliği temsil ettikleri anlamına gelir. Bununla birlikte münferit vatandaş sıradan veya özel bir şahsiyet olarak değil bir citoyen olarak bulunmaktadır (Schmitt, 1928'den akt., Fijalkowski, 1958: 175). Bu ifadeler her ne kadar mantıklı ve şüphe edilemez olsa da, devlet biçimleri arasındaki farkın ne anlama geldiği noktasında somut olarak bir şey ifade etmemektedir. Hermann Heller, Schmitt'in kimlik/özdeşlik (Identität) ve temsil (Repräsentation) arasında oluşturduğu bu ayrımın söz konusu olan bulunma (Präsenz) ve temsil (Repräsent) arasındaki ayrıma dayanmadığını iddia etmektedir. Schmitt'in yaptığı ayrım daha çok, azametli, asil diktatörlük ile kooperatif (genossenschaftlich) demokrasi, sorumlu devlet yöneticisi ile sorumsuz özerk egemenin temsili arasındaki ayrım gibi durmaktadır (Heller, 1927'den akt., Fijalkowski, 1958: 175).

SONUÇ

Sonuç itibarı ile, Schmitt'in parlamenter demokrasi eleştirisi genel anlamda bir liberalizm eleştirisidir. İlk olarak, bu anti-liberalizm antropolojik bağlamda Machiavelli ve Hobbes geleneğine dayanan insan doğasının kötülüğü üzerine inşa edilmiştir. İkinci olarak dost/düşman ayrımı temelinde inşa edilmiş siyasal kavramına dayanır. Liberalizm dost/düşman kutupluluğunu ekonomik ve ideolojik rakiplerin ortaklığı adı altında ortadan kaldırmaktadır. Bu da siyasal birliğin çözülüşüne neden olmaktadır. Üçüncü olarak liberalizmin parlamentarizm içinde kurumsallaşmasına dayanır. Schmitt açısından parlamentarizm, liberalizmin düşünce dünyasına aittir. Liberal sınıf müzakere eden bir sınıftır, bu sınıfın dini, ifade ve basın özgürlüğüdür ve müzakere yoluyla bir yönetimin mümkün olacağına inanmaktadır. Dördüncü ve son olarak tartışmanın tinsel doğasına dayanır. Sıkı bir tartışmayla kanlı bir kararlılık parlamenter münakaşaya dönüşebilir ve bu münakaşa kendisini sonsuz bir müzakereye, ertelemeye bırakır (Hansen, 1988: 9-11). Başka kelimeler ile ifade edilecek olursa, Schmitt'in parlamenter demokrasiye yönelik eleştirileri en temelde “*Siyasal Kavramına*” dair görüşleri üzerine inşa edilebilir. Schmitt, siyasalın özünü dost/düşman karşıtlığı üzerinden açıklar. Daha önce de ifade edildiği gibi düşman ahlaki bir nitelik taşımayan, kelimenin en yalın biçimiyle varoluşsal bir tehdit olarak görülen ötekidir ve siyasal birliğin içerisine dahil değildir. Öteki, siyasal birliğin dış sınırında konuşlanmıştır ve basit bir şekilde tehdit olarak görülür. Bu nedenle öteki ile müzakere edilmez. Bu noktada ötekinin başka bir siyasal birlik olduğu

unutulmamalıdır. Bu yönüyle Schmittci politik evren çoklu bir evrendir ve bu düşüncesiyle çağın yeni Hobbescusu olarak tanımlanmıştır.

Siyasal kavramı bağlamında parlamenterizme yönelik eleştirisi düşünülecek olursa, Schmitt, parlamenterizmin demokrasiden çok liberalizmin bir ürünü olduğunu savunur. Yani, parlamenterizm liberalizmin suç ortağıdır. Liberalizmin insan hakları ve eşitlik kavramlarını temele alan ahlaki yapısı ve tarafsızlığı temele alan ekonomik tavrı Schmittci siyasal kavramına tehdit oluşturmaktadır. Çünkü liberalizm, homojen veya türdeş olan siyasal birliği kapsayan daha geniş bir kümenin ifadesidir. Bu kümede Schmittci dost/düşman merkezli homojen birlik çözülmeye uğramaktadır. Schmitt bu nedenle liberalizm üzerinden parlamenterizm düşüncesine karşı çıkar.

KAYNAKLAR

- Benoist, de A., (2011), “Die Aktualität Carl Schmitts”, Sezession: Carl Schmitt, Hrsg. Institut für Staatspolitik (IfS) içinde, Heft 42.
- Fijalkowski, J. (1958), “Die Wendung zum Führerstaat: Ideologische Komponenten in der politischen Philosophie Carl Schmitts”, Springer Fachmedien.
- Göztepe, E., (2015), “Bir Klasik Eser Olarak Carl Schmitt'in Anayasa Öğretisi”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt 73, Sayı 1.
- Hansen, K., (1988), “Feindberührungen mit persönlichem Ausgang-Carl Schmitt und der Liberalismuskritik”, Carl Schmitt und die Liberalismuskritik içinde, Hrsg. Klaus Hansen, Hans Lietzmann, Leske+Budrich, Opladen.
- Kennedy, E.,(2004), “Constitutional Failure: Carl Schmitt in Weimar”, Duke University Press, London.
- Mouffe, C., (1999), “Carl Schmitt and the Paradox of Liberal Democracy”, The Challenge of Carl Schmitt içinde, Ed. Chantal Mouffe, Verso, London-New York.
- Mouffe, C., (2013) “Siyasal Üzerine”, Çev. Mehmet Ratip, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Schmitt, C., (2012), “Siyasal Kavramı”, Çev. Ece Göztepe, Metsis Yayınları, İstanbul.
- Schmitt, C., (1928), “Verfassungslehre”, München-Leipzig.
- Schmitt, C., (2008), “Constitutional Theory”, Çev. Jeffrey Seitzer, Duke University Press, Durham and London.
- Schmitt, C., (2010), “Parlamenter Demokrasinin Krizi”, Çev. A. Emre Zeybekoğlu, Dost Yayınları, Ankara.
- Thomsen, J. Als., (1997) “Carl Schmitt - The Hobbesian of the 20th Century?” Social Thought & Research, vol. 20, No. 1/2.
- Zeck, M., (2004), “Das Schwarze Korps: Geschichte und Gestalt des Organs der Reichsführung SS”, Max Niemeyer Verlag, Tübingen.

İnternet Kaynakları

dwds.de, “Das Wortauskunftssystem zur deutschen Sprache in Geschichte und Gegenwart”,
erişim tarihi: 11.02.2020

etymonline.com, Erişim tarihi: 11.02.2020